

NICOLA GIRASOLI
**„National Minorities.
 Who Are They?”**

AKADÉMIAI KIADÓ
 BUDAPEST, 1995

În inflația de articole, studii sau manuale despre minorități — un subiect pe cât de fierbinte, pe atât de „la modă” — o carte în plus are toate șansele de a trece neobservată. În această privință, cea datorată lui Nicola Girasoli este o fericită excepție. Beneficiind de excelente condiții tipografice și de o copertă elegantă, această nouă apariție dedicată dezbaterii unui subiect care nu duce lipsă de autori, **„Minoritățile Naționale. Cine sînt?”** se impune prin acuratețea, sobrietatea și rigoarea abordării.

Fără a nutri ambiția de a revoluționa literatura de specialitate, cartea lui Girasoli își propune — și reușește — să atingă un scop mult mai pragmatic: *„Scopul acestei cărți este să contribuie la o mai bună înțelegere a conceptului de minoritate națională. Intenția mea este de a încerca să elimin oarecum ambiguitatea generată de prezentarea eronată a conceptului de »societate multiculturală« care nu subliniază nici diversitatea, nici caracteristicile comunităților »reale«*”. Cartea se adresează, se precizează de către editor, în primul rînd studenților, dar și, adăugăm noi, tuturor celor interesați în a-și face o primă idee structurată și sistemică despre subiectul în chestiune. Cartea lui Girasoli oferă, din această perspectivă, aproape tot ce este necesar unui începător ambițios: definirea noțiunii de minoritate, prezentarea evoluției istorice a minorităților, sistemul de concepte cu care operează în prezent instituțiile autoare ale sistemului legislativ internațional de protecție a minorităților: ONU, OSCE, Consiliul Europei. Nu în ultimul rînd, cartea înregistrează, compară și comentează conceptele utilizate de clasicii în materie: De Azcarate, T. Modeen, B. Elles, F. Capotorti, A. Eide, J. Dechenes și include un (prea)succint inventar de soluții privind protecția minorităților din legislația ungară, românească și albaneză.

Autorul depășește însă, spre profitul cititorului, acest program minimal, aducînd contribuții personale notabile la polemica din jurul noțiunii de minoritate și la explicitarea diferenței dintre minoritățile istorice și noile minorități. Din această perspectivă, Girasoli se dovedește mai degrabă un exponent al școlii „europene” care respectă valoarea elementului subiectiv și tradițional în definirea minorităților și respinge unghiul ultra-liberal al „melting pot”-ului american. Pentru Girasoli, o definiție completă și pertinentă a minorităților ar trebui să aibă următoarea expresie: *„Un grup de cetățeni ai unui stat, numeric inferior restului populației acelu stat și aflat într-o poziție non-dominantă, care, din cauza unor evenimente istorice, a fost*

separat de țara de origine și menține caracteristicile religioase, lingvistice și culturale ale acelei țări, manifestând o voință colectivă de a supraviețui ca și scopul de a realiza egalitatea cu majoritatea de facto și de jure, respectând totodată suveranitatea statului.” Autorul elucidează și rațiunile pentru care, din punctul său de vedere, unele state refuză adoptarea oricărei definiții a minorităților: cele care au profesat unitatea secole de-a rândul se tem că acceptarea unei definiții generale ar putea să readucă în actualitate *„caracteristicile regionale împotriva cărora au luptat întotdeauna”*. O definiție unanim acceptată ar crea probleme datorită chestiunii muncitorilor imigranți din Europa de Vest. Este clar, spune autorul, că toți aceștia nu pot fi tratați identic cu minoritățile naționale (istorice, N.n.), dar în acest caz *„statele sînt îngrijorate în legătură cu modul cum vor concepe legea în conexiune cu toate aceste teme specifice.”* Pentru Girasoli este prudent să se manifeste mefiență față de termenul *„multicultural”*, frecvent utilizat mai ales în Occident și care reduce diferența dintre majoritate și minoritate numai la cultură. În opinia sa există o diferență calitativă între minoritățile istorice europene și noile minorități. Cele dintîi sînt rodul unei evoluții istorice și a unui compromis politic, deci au luat naștere *„împotriva voinței lor”*. În Europa devii minoritar din voința altora, fără a-ți părăsi teritoriul natal. Alta este situația noilor minorități, care nu sînt *„etnice”*, ci prin excelență *„culturale”*, iar statutul de minoritate este rodul unei opțiuni personale — emigrarea —, chiar dacă alegerea nu este exersată în mod liber. Devii minoritate deci, prin opțiune proprie. *„Pluralismul multiethnic nu poate fi asimilat cu pluralismul multicultural”*, conchide autorul. După opinia sa cea mai bună definiție a societății multiculturale ar putea fi o realitate în care *„comunitățile cărora le aparțin oamenii funcționează ca sisteme de organizații sociale, în solidaritate și cu recunoașterea autonomiei”*.

Pe parcursul celor șase capitole substanțiale care compun lucrarea, autorul a preferat să avantajeze caracterul informativ al materialului prezentat, renunțînd cu modestie la subiectivismul ce însoțește de obicei eseistica. Tocmai de aceea, rarele note polemice, toate servile de un originalism ponderat, sînt remarcabile și introduc unghiuri de vedere neașteptate în abordarea unor concepte despre care s-ar fi părut că totul a fost deja spus. Pentru autor fervoarea naționalistă de după 1989 este *„rezultatul direct al frontierelor alese de învingătorii din 1918”*. Dar, adaugă tot el cu multă ponderație *„nu putem ignora conceptele și soluțiile date problemei minorităților după primul război mondial”*.

Este, în concluzie, pentru oricine se interesează de problematica minorităților, util să se aplece și asupra cărții lui Nicola Girasoli. Pentru începători, ea ar putea fi crucială, pentru specialiști, un prilej de a pune puțină ordine în noțiuni și concepte. Cartea împlinește oricum condiția pe care i-o ursea, în prefață, Max van der Stoel, Înaltul Comisar pentru Minorități Naționale al OSCE: *„Este dorința mea sinceră ca prezentul volum să aibă un rol constructiv în dezbaterea despre chestiunea minorităților”*. □

(Smaranda Enache)